

Nederlandse Mededingingsautoriteit

BESLUIT

Besluit van de directeur-generaal van de Nederlandse Mededingingsautoriteit als bedoeld in artikel 37 van de Mededingingswet.

Nummer 2957/ 42.B229

Betreft zaak: 2957/ ENCI - Paes

I. MELDING

1. Op 4 april 2002 heeft de directeur-generaal van de Nederlandse Mededingingsautoriteit een melding ontvangen van een voorgenomen concentratie in de zin van artikel 34 van de Mededingingswet. Hierin is medegedeeld dat ENCI Holding N.V. voornemens is zeggenschap te verkrijgen, in de zin van artikel 27, onder b, van de Mededingingswet over Paes Bouwtoelevering B.V. Van de melding is mededeling gedaan in Staatscourant 68 van 9 april 2002. Naar aanleiding van de mededeling in de Staatscourant zijn geen zienswijzen van derden naar voren gebracht. Ambtshalve zijn vragen gesteld aan verschillende marktpartijen.

II. PARTIJEN

2. ENCI Holding N.V. (hierna: ENCI) is een naamloze vennootschap naar Nederlands recht. ENCI maakt deel uit van de Duitse groep HeidelbergCement. Aan het hoofd van deze groep staat Heidelberger Zement A.G., gevestigd te Duitsland.

3. ENCI is actief op het gebied van de productie van diverse cementsoorten alsmede het halffabrikaat portlandklinker. Via haar 100% dochteronderneming Mebin B.V. (hierna: Mebin) is ENCI actief op het gebied van de productie en verkoop van zogenaamde "natte" beton- en metselmortel. Via haar 100% dochteronderneming Beamix Holding B.V. (hierna: Beamix) is ENCI actief op het gebied van de productie en verkoop van droge beton- en metselmortels en overige mortelproducten. Via haar deelnemingen in Westerhuis B.V. (100%) (hierna: Westerhuis) en B.V. Bouwgrondstoffen AGM (50%) (hierna: AGM) is ENCI actief op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen.

4. Paes Bouwtoelevering B.V. (hierna: Paes) is een besloten vennootschap naar Nederlands recht. Paes is een dochtermaatschappij van Houdstermaatschappij Paes B.V.

5. Paes is actief op het gebied van de winning, verwerking en handel van zand en grind ten behoeve van de beton- en asfaltindustrie. Daarnaast is zij via minderheidsdeelnemingen actief op het gebied van de productie en handel in betonmortel en -waren, steenslag en overige bouwstoffen. Paes is onder andere via haar dochtermaatschappijen H.W. Paes B.V., N.V.

Dragrasa, Stevensweert B.V. en NSI Holland B.V. actief op het gebied van de winning van zand en grind en de daaropvolgende verkoop aan de groothandel. Paes is via haar dochtermaatschappijen Siebesma & Van der Veen in Groningen en IBSH/NCVK B.V. in Amsterdam (hierna: IBSH/NCVK) actief op het gebied van de handel in door haar geproduceerde toeslagstoffen en in door derden geproduceerde toeslagstoffen.

III. DE GEMELDE OPERATIE

6. De gemelde operatie betreft de verkoop van alle aandelen in Paes door Houdstermaatschappij Paes B.V. aan ENCI. De voorgenomen transactie is vastgelegd in een door partijen bij de melding overgelegde 'Overeenkomst tot koop en verkoop van alle geplaatste aandelen in het kapitaal van Paes Bouwtoelevering B.V.' van 18 maart 2002.

IV. TOEPASSELIJKHEID VAN HET CONCENTRATIE TOEZICHT

7. De gemelde operatie is een concentratie in de zin van artikel 27, onder b, van de Mededingingswet. De hierboven, onder punt 6, omschreven transactie leidt er toe dat ENCI uitsluitende zeggenschap verkrijgt over Paes.

8. Betrokken ondernemingen zijn ENCI en Paes.

9. Uit de bij de melding ter beschikking gestelde omzetgegevens blijkt dat de gemelde concentratie binnen de werkingssfeer van het in hoofdstuk 5 van de Mededingingswet geregelde concentratietoezicht valt.

V. BEOORDELING

A. RELEVANTE MARKTEN

Relevante product markten

10. Zowel ENCI als Paes zijn actief op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen. ENCI is actief op het gebied van de productie en verkoop van beton- en metselmortel. Er is sprake van een verticale relatie tussen ENCI en Paes op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen; ENCI neemt toeslagstoffen af van Paes voor gebruik in zowel beton- als metselmortel en daarnaast neemt Paes ook toeslagstoffen van ENCI af (zie punten 58 tot en met 61).

Opvattingen partijen

11. Volgens partijen zijn de door de concentratie beïnvloede markten de markt voor toeslagstoffen, de markt voor betonmortel en de markt voor metselmortel. Op het gebied van

toeslagstoffen geven partijen aan dat deze mogelijk nader kunnen worden onderverdeeld in ophoogzand, beton- en metselzand¹, grind en overige grondstoffen, zoals gebroken puin, steenslag, lava, korrelmix et cetera. Partijen gaan echter uit van één afzonderlijke markt voor toeslagstoffen.

12. Op het gebied van betonmortel verwijzen partijen naar de besluiten in zaak 1790/ *ENCI – Beamix* en 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*² waarin wordt uitgegaan van aparte productmarkten voor “natte” en “droge” betonmortel. Dit onderscheid wordt veroorzaakt door de specifieke toepassingsmogelijkheden, de eigenschappen en de verschillen in prijs.

13. Op het gebied van metselmortel geven partijen aan dat een mogelijk nader onderscheid kan worden gemaakt naar natte, (semi) droge en handgedraaide metselmortel. Partijen gaan, onder verwijzing naar het besluit in zaak 1790/ *ENCI – Beamix*, uit van een afzonderlijke markt voor metselmortel zonder verdere onderverdeling.

Beoordeling

Toeslagstoffen

14. In het besluit in zaak 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*³ is aangegeven dat er op het gebied van grondstoffen mogelijk onderscheid dient te worden gemaakt tussen beton- en metselzand, grind en overige grondstoffen (waaronder wegebouwmaterialen). De in dat besluit aangeduide grondstoffen zijn vergelijkbaar met de producten die partijen in de onderhavige zaak toeslagstoffen noemen.

15. Voor de onderhavige beoordeling kan in het midden blijven of er, zoals partijen beweren, een aparte markt voor toeslagstoffen bestaat of dat deze toeslagstoffen gesegmenteerd dienen te worden in bijvoorbeeld (1) ophoogzand, (2) beton- en metselzand, (3) grind en (4) overige grondstoffen, aangezien de materiële beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie de punten 26 tot en met 35 en 57 tot en met 63).

16. Voor de onderhavige beoordeling kan voorts in het midden blijven of er een aparte markt voor de productie van en handel in toeslagstoffen bestaat of dat deze gesegmenteerd dient te worden in een markt voor de productie van toeslagstoffen enerzijds en een markt voor de handel

---

¹ Volgens partijen dient de grondstof beton- en metselzand niet nader te worden opgesplitst aangezien dit product wordt gebruikt voor één en dezelfde toepassing (namelijk de vervaardiging van betonproducten en -waren) en ook aan afnemers als één product wordt verkocht.

² Besluiten van 3 maart 2000 in zaak 1790/ *ENCI – Beamix* en van 3 november 2000 in zaak 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*

³ Besluit van 3 november 2000.

in toeslagstoffen anderzijds, aangezien de materiële beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie de punten 26 tot en met 35 en 57 tot en met 63).

Betonmortel

17. Gelet op de specifieke eigenschappen van natte betonmortel, het feit dat er niet voor alle toepassingen alternatieven bestaan en het feit dat wel bestaande alternatieven over het algemeen duurder zijn dan natte betonmortel, is in eerdere besluiten uitgegaan van aparte productmarkten voor natte en droge betonmortel.⁴ Voor de beoordeling van de gevolgen van de onderhavige concentratie wordt eveneens uitgegaan van een aparte markt voor natte betonmortel en droge betonmortel.

Metselmortel

18. Net als in eerdere besluiten wordt er voor de onderhavige beoordeling van uitgegaan dat metselmortel moet worden onderscheiden van betonmortel.⁵ Metselmortel is voorts mogelijk onder te verdelen in enerzijds natte metselmortel en anderzijds (semi-)droge en handgedraaide (droge) metselmortel. Of een dergelijke nadere onderverdeling dient te worden gemaakt, kan echter in het midden blijven, aangezien de materiële beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie de punten 49 tot en met 56).

Relevante geografische markten

Opvattingen partijen

19. Partijen gaan uit van een nationale markt voor zowel natte als droge beton- en metselmortel als toeslagstoffen. Met betrekking tot de geografische reikwijdte van de markten voor “natte” producten en toeslagstoffen dient volgens partijen rekening te worden gehouden met zogenaamde “kettingreacties” die zich op deze markten kunnen voordoen. Aangezien er volgens partijen sprake is van overlap van de gebieden van de aanbieders en de geografische spreiding van de afnemers, zal de concurrentiedruk waarmee aanbieders regionaal te kampen hebben, (mede) bepaald worden door een landelijk net van met elkaar verbonden gebieden. De gelijkmaking van de concurrentievoorwaarden als gevolg van dit keteneffect zou er dan toe leiden dat de markt voor deze producten nationaal is, aldus partijen.

---

⁴ Zie de besluiten van 3 maart 2000 in zaaknummer 1790/ ENCI – *Beamix* en van 3 november 2000 in zaaknummer 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*

⁵ Zie ook het besluit in zaaknummer 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*

Beoordeling

Toeslagstoffen

20. Of voor deze beoordeling op het gebied van de *productie van en handel in* toeslagstoffen dient te worden uitgegaan van regionale markten, een nationale markt of van een markt die ruimer is dan nationaal kan in het midden blijven, aangezien de uiteindelijke beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie de punten 26 tot en met 35 en 57 tot en met 63). Gelet op de geografische spreiding van de afnemers van Paes⁶ en de vaak landelijk opererende concurrenten van Paes is er voor de onderhavige beoordeling geen reden uit te gaan van lokale markten voor de *productie van en handel in* toeslagstoffen.⁷

21. De *productie* van toeslagstoffen voor de Nederlandse markt in 2001 is, volgens een schatting van de Nederlandse Vereniging van Grind- en Zandhandelaren (hierna: NVGZ), voor 123 miljoen ton afkomstig uit Nederlandse productie en voor 24 miljoen ton uit buitenlandse productie, met name uit Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en de Scandinavische landen. Een marktpartij heeft aangegeven circa [35%-45%] van de door hem benodigde toeslagstoffen uit Duitsland te halen.

22. Een andere marktpartij heeft aangegeven dat beton- en metselzand en grind ook vanuit België, Duitsland, Frankrijk, Engeland, Schotland en Noorwegen naar Nederlandse beton(mortel)producenten en de asfaltindustrie worden getransporteerd. Weer een andere marktpartij heeft aangegeven dat de grote bedrijven die op de markt voor de productie van en handel in toeslagstoffen opereren internationaal werken en dat zij zelf alleen nationaal werkt qua verkoop. Een laatste ondervraagde marktpartij heeft als één van de grootste concurrenten van Paes een Duitse onderneming genoemd.

23. Uit het voorgaande volgt dat er voor de onderhavige beoordeling geen reden is uit te gaan van regionale markten voor de *productie* van toeslagstoffen.⁸ Derhalve kan in het onderhavige geval in het midden worden gelaten of de mogelijke markt voor de *productie* van

---

⁶ Paes verricht geen activiteiten in de regio Zuid-Oost Nederland: Limburg en Noord-Brabant (vergelijk het besluit in zaak 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*, reeds aangehaald, punt 30), maar wel in Noord-Oost Nederland: Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Flevoland en Gelderland (vergelijk het besluit in zaak 2427/ *NCD – Fernhout*, reeds aangehaald, punt 128) en in de regio "Overig": Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Utrecht.

⁷ Zie ook de besluiten in zaak 2134/ *Houdstermaatschappij Dekker B.V. – Janssen de Jong Productie B.V.*, reeds aangehaald, punt 20 en zaak 2427/ *NCD – Fernhout*, reeds aangehaald, punt 42.

⁸ Voor de mogelijke markt voor *handel* in toeslagstoffen kan in het midden worden gelaten of dient te worden uitgegaan van regionale markten, een nationale of een ruimer dan nationale markt, vergelijk punt 20.

toeslagstoffen nationaal of ruimer dan nationaal dient te worden afgebakend, aangezien de uiteindelijke beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie punt 35).

Betonmortel

24. In het midden kan blijven of voor de beoordeling van de gevolgen van de onderhavige concentratie op het gebied van betonmortel dient te worden uitgegaan van regionale markten⁹, een nationale markt of van een markt die ruimer is dan nationaal, aangezien de uiteindelijke beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie de punten 37 tot en met 48).

Metselmortel

25. Voor de beoordeling van de gevolgen van de onderhavige concentratie op het gebied van metselmortel kan net als bij natte betonmortel in het midden blijven of dient te worden uitgegaan van regionale markten¹⁰, een nationale markt of van een markt die ruimer is dan nationaal, aangezien de uiteindelijke beoordeling hierdoor niet wordt beïnvloed (zie de punten 49 tot en met 56).

B. GEVOLGEN VAN DE CONCENTRATIE

I Horizontale relatie

Toeslagstoffen

Productie van en handel in toeslagstoffen in Nederland

26. Paes en ENCI houden zich bezig met de productie en verkoop van en handel in toeslagstoffen. Volgens partijen bedraagt de totale markt voor de productie van en handel in toeslagstoffen circa 145 miljoen ton in Nederland.¹¹ Ingevolge de gegevens van de NVGZ werd in totaal in 2001 circa 147 miljoen ton toeslagstoffen in Nederland geproduceerd en afgenomen.

---

⁹ Alhoewel in het besluit van de NMa in zaaknummer 2427/ NCD – *Ferhout*, reeds aangehaald, punt 40, werd uitgegaan van lokale markten voor natte betonmortel en metselmortel in plaats van regionale markten, zal de onderhavige concentratie de markt(en) voor betonmortel alleen verticaal beïnvloeden. Aangezien Paes thans het door haar geproduceerde zand en grind met name levert aan (groot)handelaars (meer dan de helft van het door haar geproduceerde grind) én, zoals blijkt uit punt 20, op het gebied van productie van en handel in toeslagstoffen minstens sprake is van regionale markten zullen eventuele marktafsluitende effecten van de onderhavige concentratie tenminste op regionaal niveau worden beoordeeld.

¹⁰ Idem voetnoot 9.

¹¹ Partijen verwijzen hiervoor naar Tabel 4.3 onder 2000-2006 G van het Tweede Structuurschema Oppervlaktedefstoffen, Landelijk beleid voor de bouwgrondstoffenvoorziening van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De totale

27. De hoeveelheid door Paes geproduceerde en verhandelde toeslagstoffen over het jaar 2001 komt overeen met een marktaandeel van minder dan [0-10]%.¹² Het marktaandeel van ENCI op de markt voor toeslagstoffen in Nederland - via haar participatie in de zand- en grindbedrijven Westerhuis en AGM (ENCI 50%, Paes 40% en N.V. Niba 10%) - bedroeg volgens partijen circa [0-10]%¹³ in het jaar 2001.

28. Eén van de grootste concurrenten van Paes en ENCI op een nationale markt voor toeslagstoffen ziet Paes niet als één van zijn grootste concurrenten op een dergelijke markt. Marktpartijen hebben bevestigd dat ENCI (inclusief AGM) nauwelijks actief is op de markt voor toeslagstoffen en hebben het marktaandeel van Paes op een landelijke markt op kleiner dan [0-10]% geschat.¹⁴

29. Als grote(re) spelers op een markt voor toeslagstoffen worden, naast de ondernemingen als genoemd in punt 35, Swets Dols & Heuff, Niba, Granietimport, Cotrano¹⁵ en Suhrborg & Co. GmbH genoemd. Ook B.V. Grint- en Zandexploitatie Maatschappij Gebroeders Smals (hierna: Smals)¹⁶, SDH en Teunesen Zand en Grind B.V. worden meerdere keren genoemd als spelers op een landelijke markt voor toeslagstoffen. Een marktpartij heeft aangegeven dat in de productie en verkoop van toeslagstoffen nog veel familiebedrijven actief zijn. Een andere marktpartij heeft aangegeven dat de grote bedrijven die op de markt voor toeslagstoffen opereren zeer divers zijn.

30. Indien er op het gebied van toeslagstoffen onderscheid wordt gemaakt tussen ophoogzand, beton- en metselzand, grind en overige toeslagstoffen komen de hoeveelheden door Paes in Nederland geproduceerde en verhandelde toeslagstoffen overeen met marktaandelen van minder dan [0-10]%. Hetzelfde geldt voor ENCI op Nederlandse markten voor de productie van

---

hoeveelheid bouwgrondstoffen bedraagt 134,5 miljoen ton. Volgens partijen dient hierbij nog 12 à 13 miljoen ton puin te worden opgeteld waardoor de totale markt voor toeslagstoffen iets meer dan 145 miljoen ton bedraagt.

¹² Dit volgt uit het Structuurschema als bedoeld in voetnoot 11.

¹³ Waarbij het volgens partijen niet uit maakt of het marktaandeel van ENCI berekend wordt naar rato van het aandelenbelang van ENCI in B.V. Bouwgrondstoffen AGM - en ter berekening van het marktaandeel van ENCI derhalve slechts 50% van de omzet van AGM wordt toegerekend - of dat 100% van de omzet van AGM aan ENCI wordt toegerekend. Bovendien hebben Paes en ENCI een gezamenlijk belang in AGM.

¹⁴ Wel wordt opgemerkt dat het door de grootschaligheid en de sterke financiële positie van ENCI denkbaar is dat Paes de financiële mogelijkheden krijgt om grotere marktaandelen te verwerven, met name in staat is nieuwe grondstofstromen te ontwikkelen en dat Paes qua marktaandeel tot de 3 à 4 grootste aanbieders in Nederland behoort.

¹⁵ Cotrano werkt alleen in de toeleveringsbranche.

¹⁶ Waarvan een marktpartij aangeeft dat Paes op een landelijke markt voor toeslagstoffen even groot is en waarvan een andere marktpartij aangeeft dat Smals een reële alternatieve aanbieder vormt.

en handel in beton- en metselzand en grind.¹⁷ Volgens een marktpartij zijn bovendien voor toeslagstoffen als bijvoorbeeld grind voldoende substituten aanwezig (kalksteen, graniet, granulaat). Op het gebied van ophoogzand en overige toeslagstoffen is ENCI niet actief.

*Productie van en handel in toeslagstoffen in de regio's Noord-Oost Nederland, Zuid-Oost Nederland en "Overig"*¹⁸

31. In de regio Noord-Oost Nederland en de regio "Overig" is het gezamenlijke marktaandeel van Paes en ENCI op de markt voor de productie van en handel in toeslagstoffen minder dan [0-10]%. Wanneer nader gesegmenteerd wordt naar ophoogzand, beton- en metselzand, grind en overige toeslagstoffen overschrijdt het gezamenlijke marktaandeel van Paes en ENCI de [10-20]% niet (het marktaandeel van Paes bedraagt maximaal [10-20]%).¹⁹ In de regio Zuid-Oost Nederland zijn Paes en ENCI niet actief op het gebied van productie van en handel in toeslagstoffen.

Handel in toeslagstoffen in Nederland

32. Paes is actief op het gebied van de inkoop en verkoop van toeslagstoffen. Via haar handelsmaatschappijen Siebesma & Van der Veen en IBSH/NCVK is Paes actief in respectievelijk de regio's Noord-Oost Nederland en "Overig". Deze handelsondernemingen fungeren als verkoopkantoor voor de eigen productie van zand en grind en de productie van derden en verzorgen tevens met eigen vrachtwagens en/of schepen vervoer van deze producten.

33. De totale omvang van de markt voor de handel in toeslagstoffen wordt volgens de NVGZ geschat op circa 123 miljoen ton (circa 84% van de productie). De hoeveelheid door Paes verhandelde toeslagstoffen over het jaar 2001 komt overeen met een marktaandeel van minder dan [0-10]%. Het marktaandeel van ENCI op de markt voor de handel in toeslagstoffen in

---

¹⁷ Ingevolge de gegevens van de NVGZ werd in 2001 circa 16 miljoen ton grind, 4,5 miljoen ton gebroken grind (steenslag), 2 miljoen ton gebroken natuursteen (als grindvervanger), 2,5 miljoen ton natuursteen voor (spoor)wegenbouw, 0,5 miljoen ton natuursteen voor waterbouw, 22 miljoen ton industriezand, 20 miljoen ton puingranulaat (waaonder korrelmix), 75 miljoen ton ophoogzand (exclusief kustsuppleties) en 4,5 miljoen ton andere materialen (slakken, lava, flugzand, et cetera) in Nederland geproduceerd. Volgens de NVGZ is niet duidelijk wat er precies onder de definitie industriezand wordt gerekend. Rijkswaterstaat en CBS geven hier evenmin duidelijkheid over. Waarschijnlijk overlappen de begrippen beton- en metselzand en industriezand elkaar volgens partijen in grote mate. Als toch een ruwe schatting zou moeten worden gemaakt, zou volgens partijen kunnen worden gesteld dat ongeveer 5 miljoen ton van het totaal van 22 miljoen ton bestaat uit overige toepassingen en derhalve 17 miljoen ton uit puur beton- en metselzand.

¹⁸ Vergelijk voetnoot 69; hierin is reeds uiteengezet wat onder de regio Noord-Oost Nederland, de regio Zuid-Oost Nederland en de regio "Overig" dient te worden verstaan.

¹⁹ Vergelijk voetnoot 17.

Nederland bedroeg volgens partijen circa [0-10]%. Indien er op het gebied van toeslagstoffen onderscheid wordt gemaakt tussen ophoogzand, beton- en metselzand, grind en overige toeslagstoffen beïnvloedt dit de materiële beoordeling niet.

Handel in toeslagstoffen in de regio's Noord-Oost Nederland, Zuid-Oost Nederland en "Overig"

34. In de regio Noord-Oost Nederland is het gezamenlijke marktaandeel van Paes en ENCI op de mogelijke markt voor handel in toeslagstoffen minder dan [0-10]%. Wanneer nader gesegmenteerd wordt naar ophoogzand, beton- en metselzand, grind en overige toeslagstoffen overschrijdt het gezamenlijke marktaandeel de [10-20]% niet. In de regio Zuid-Oost Nederland zijn Paes en ENCI niet actief op de mogelijke markt voor handel in toeslagstoffen.

Productie van toeslagstoffen in Nederland

35. Het marktaandeel van Paes op het gebied van de productie van toeslagstoffen in Nederland bedraagt circa [0-10]% (ophoogzand: [0-10]%, beton- en metselzand: circa [0-10]%, grind: circa [0-10]% en overige toeslagstoffen: [0-10]%). Het marktaandeel van ENCI op het gebied van de productie van toeslagstoffen in Nederland bedraagt circa [0-10]% (ophoogzand: [0-10]%, beton- en metselzand: circa [0-10]%, grind: circa [0-10]% en overige toeslagstoffen: [0-10]%). Indien de markt voor toeslagstoffen in geografische zin groter dan Nederland zou zijn, neemt het gezamenlijke marktaandeel van Paes en ENCI af, aangezien Paes haar omzet voor het grootste deel in Nederland realiseert. Indien er op het gebied van toeslagstoffen geen onderscheid wordt gemaakt tussen ophoogzand, beton- en metselzand, grind en overige toeslagstoffen beïnvloedt dit de materiële beoordeling niet. Partijen schatten de marktaandelen van de vijf grootste concurrenten op de nationale markt voor de productie van toeslagstoffen op achtereenvolgens [10-20]% voor Van Nieuwpoort Grint en Zand B.V. (hierna: Van Nieuwpoort), [10-20]% voor De Hoop Terneuzen B.V. (hierna: De Hoop Terneuzen), [10-20]% voor Houdstermaatschappij Dekker B.V. (hierna: Dekker)²⁰, [0-10]% voor Rook Krimpen en [0-10]% voor NCD (Fernhout) (hierna: NCD). Dit wordt bevestigd door een afnemer van Paes. Een andere afnemer van Paes heeft aangegeven dat in elk geval Van Nieuwpoort en Dekker reële alternatieve aanbieders vormen.

36. Voor zover het de horizontale overlap op het gebied van de productie van en/of handel in toeslagstoffen betreft, is er, gezien het voorgaande, geen reden om aan te nemen dat als gevolg van de overname van Paes door ENCI een economische machtspositie kan ontstaan of worden versterkt die tot gevolg heeft dat een daadwerkelijke mededinging op de Nederlandse markt of een deel daarvan op significante wijze wordt belemmerd.

---

²⁰ Dekker levert niet rechtstreeks aan eindgebruikers.

II Verticale relatie

Betonmortel

37. De totale waarde van de natte betonmortelmarkt in Nederland bedroeg volgens partijen in 2001 naar schatting EUR 632 miljoen²¹ met een volume van ongeveer 17 miljoen ton. Uitgaande van een dergelijke totale marktomvang bedroeg het nationale marktaandeel van ENCI (via Mebin) over 2001 naar waarde ongeveer [10-20]%.²² Partijen schatten de marktaandelen van de vijf grootste concurrenten op de Nederlandse markt voor natte betonmortel achtereenvolgens op [10-20]% voor NCD, [10-20]% voor Cementbouw B.V. (hierna: Cementbouw)²³, [0-10]% voor Van Nieuwpoort, [0-10]% voor De Hoop Terneuzen en [0-10]% voor Dekker.

38. Een marktpartij heeft gewezen op het feit dat ENCI met de productie en verkoop van cement een belangrijke positie op het gebied van bouwgrondstoffen in Nederland heeft en cement, gezien de vigerende regelgeving in Nederland, een spilfunctie heeft in de samenstelling van betonmortel. Marktpartijen schatten het marktaandeel van Mebin op een natte betonmortelmarkt in Nederland in 2001 tussen [30-40]%. Ook Reef en B.V. Edeese Beton Centrale EBC worden genoemd als grotere spelers op een landelijke markt voor natte betonmortel.

39. In de regio Noord-Oost Nederland bezit Mebin slechts één eigen betonmortelcentrale, namelijk Mebin Kampen. Deze centrale wordt echter verhuurd aan De IJssel B.V. Wel bezit Mebin meerdere deelnemingen in betonmortelcentrales in de regio Noord-Oost Nederland waar zij in de meeste gevallen over medezeggenschap beschikt samen met concurrenten als Cementbouw, NCD en De Hoop Terneuzen. In Zeeland en Utrecht heeft Mebin geen eigen centrales. In de regio "Overig" bezit Mebin vijf deelnemingen in betonmortelcentrales waar zij in alle gevallen over medezeggenschap beschikt.

40. Het marktaandeel van Mebin op een markt voor natte betonmortel in de regio Noord-Oost Nederland bedraagt volgens partijen [0-10]%, terwijl haar marktaandeel in de regio "Overig" tussen de [10-20]% bedraagt. Partijen schatten de marktaandelen van de vijf grootste

---

²¹ Zie eveneens het besluit van de NMa in Zaaknummer 2427/ NCD – *Ferhout*, waarin uitgegaan wordt van een totale omvang van de markt voor natte betonmortel in 2000 van bijna NLG 1,4 miljard (circa EUR 635 miljoen) bij een volume van 8,2 m³.

²² Dit is inclusief deelnemingen waarin Mebin (mede)zeggenschap in de zin van de Mededingingswet (hierna: Mw) heeft waarbij de hoeveelheid afgezette betonmortel door deze deelnemingen volledig (voor 100%) door partijen aan Mebin is toegerekend.

²³ Recent is bekend geworden dat Ballast Nedam haar betonmortelactiviteiten zal verkopen aan Cementbouw en NCD, zie Cobouw van 22 mei jl., "Ballast Nedam stoot betonmortel af".

concurrenten op een Noord-Oost Nederlandse markt voor natte betonmortel achtereenvolgens op [0-10] - [20-30]% voor NCD, [10-20]% voor Van Nieuwpoort, [10-20]% voor Reef, [0-10]% voor Cementbouw en [0-10]% voor Dekker. Partijen schatten de marktaandelen van hun vijf grootste concurrenten in de regio "Overig" op [10-20]% voor NCD, [10-20]% voor Cementbouw, [0-10]% voor Van Nieuwpoort, [0-10]% voor Dekker en [0-10]% voor Hanson (Pioneer).²⁴

41. De totale waarde van de droge betonmortelmarkt in Nederland bedroeg volgens partijen in 2001 naar schatting EUR 80 miljoen met een volume van 1 miljoen ton. Uitgaande van een dergelijke totale marktomvang bedroeg het marktaandeel van Beamix over 2001 ongeveer [10-20]%.

42. Indien het onderscheid tussen natte en droge betonmortel niet zou worden gemaakt en de markt voor betonmortel als de relevante markt zou worden beschouwd, zal, gezien de marktaandelen, het marktaandeel van ENCI en Paes niet veel anders zijn dan wanneer dit onderscheid wél wordt gemaakt.

43. Het marktaandeel van Paes op een markt voor productie van en handel in toeslagstoffen in Nederland bedraagt minder dan [0-10]%. Er blijven derhalve volgens partijen voor producenten van betonmortel voldoende alternatieve inkoopmogelijkheden over.

44. De grootste concurrenten van Mebin op een Nederlandse markt voor natte betonmortel in 2001 hebben geen toeslagstoffen afgenomen van Paes. Volgens partijen zullen er voor concurrenten van Paes nog voldoende afnemers overblijven.

45. Ook in 2001 leverden de grootste concurrenten van Paes slechts geen of minimale hoeveelheden toeslagstoffen aan ENCI.

46. Ook lijken volgens één van de grootste concurrenten van Paes, gezien de huidige geschatte volumes van Paes op het gebied van productie van en handel in toeslagstoffen ten opzichte van het totale geschatte marktaandeel van ENCI op de betonmortelmarkt, de gevolgen van een mogelijke interne bevoorrading minimaal.

47. De grootste concurrenten van Mebin op een Nederlandse markt voor natte betonmortel in 2001 hebben aangegeven dat, gezien het feit dat Paes en ENCI op vrijwel gescheiden markten opereren, deze overname geen directe gevolgen voor hun ondernemingen zal hebben. Daarnaast zullen volgens één van de grootste afnemers van betonmortel van ENCI de gevolgen voor zijn onderneming gering zijn.

Conclusie

---

²⁴ Naar de mening van partijen is Hanson (Pioneer) niet actief in de regio Noord-Oost Nederland.

48. Paes is niet actief op het gebied van betonmortel. Zowel Paes als ENCI leveren toeslagstoffen. Op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen is het gezamenlijke marktaandeel van ENCI en Paes maximaal [0-10]% (zie punt 31). De marktaandelen van ENCI op het gebied van betonmortel zijn volgens partijen kleiner dan [20-30]% (zie punt 40); marktpartijen schatten het marktaandeel van betonmortel op maximaal [30-40]% (zie punt 38). Aangezien de grootste concurrenten van ENCI (Mebin) op een Nederlandse markt voor natte betonmortel geen toeslagstoffen afnemen van Paes en geen gevolgen van de voorgenomen overname van Paes door ENCI verwachten, het marktaandeel van Paes op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen maximaal [10-20]% is (zie punt 31), Paes momenteel al een deel van de geproduceerde en verhandelde toeslagstoffen levert aan ENCI (zie de punten 59 tot en met 61) en ENCI momenteel al een deel van de toeslagstoffen levert aan Paes (zie punt 58) kan gesteld worden dat er voor afnemers van toeslagstoffen, waaronder producenten van betonmortel, voldoende alternatieve inkoopmogelijkheden over blijven. Er is daarom geen reden om aan te nemen dat de onderhavige concentratie marktafsluitende effecten heeft ten aanzien van leveringen aan producenten van betonmortel.

Metselmortel

49. De totale waarde van de metselmortelmarkt in Nederland in 2001 wordt door partijen geschat op EUR 90 miljoen bij een volume van 1 miljoen ton. Uitgaande van deze totale marktomvang had ENCI in 2001 een marktaandeel van ongeveer [20-30]% in volume en [20-30]% in waarde, waarvan Beamix het grootste deel voor haar rekening nam.

50. Volgens partijen bedraagt de markt voor natte metselmortel in Nederland ongeveer 100.000 m³ (165.000 ton), terwijl de markt voor droge metselmortel in Nederland volgens partijen ongeveer 1 miljoen ton bedraagt.²⁵ ENCI produceert middels haar dochter Mebin slechts een zeer geringe hoeveelheid natte metselmortel.

51. Op basis van de door partijen geschatte en door een marktpartij bevestigde omvang van de nationale markt voor natte metselmortel van 165.000 ton bedraagt het marktaandeel van ENCI ongeveer [0-10]%. Beamix bezit een marktaandeel van ongeveer [20-30]% op de markt van droge metselmortel in Nederland. Het marktaandeel van de grootste concurrent van Beamix op het gebied van droge metselmortel in Nederland in 2001 bedraagt circa [40-50]%. Op deze markt heeft Beamix derhalve in elk geval één sterke concurrent.

52. Marktpartijen schatten het marktaandeel van Beamix op de (semi) droge metselmortelmarkt in Nederland in 2001 op [30-40]%.

---

²⁵ Deze verhouding wordt bevestigd door een marktpartij.

53. De grootste concurrenten van ENCI op het gebied van metselmortel hebben aangegeven geen bezwaar te hebben tegen de beoogde overname van Paes door ENCI, onder andere doordat 1/3 van de vraag naar beton- en metselzand²⁶ gebruikt wordt voor de vervaardiging van betonmortel, slechts een klein deel in droge mortel verwerkt wordt en nog geen 6,5% van het in Nederland geproduceerde en verhandelde beton- en metselzand in metselmortel (inclusief zakgoed (verpakking tot 20 kg)) wordt verwerkt.

54. Eén van de grootste concurrenten van ENCI koopt zelf geen zand en/of grind in bij Paes en/of ENCI, maar koopt dat intern. Als andere concurrenten aan de aanbodzijde van grondstoffen heeft deze marktpartij Van Nieuwpoort en Smals genoemd. Weer een andere van de grootste concurrenten heeft bevestigd dat ENCI op het gebied van zand/grind een relatief kleine speler in Nederland is en dat deze overname een marktaandeel van circa [10-20]% op het gebied van zand/grind in Nederland zal geven.

55. Het merendeel van de grootste afnemers van metselmortel van ENCI heeft aangegeven dat deze overname geen directe gevolgen voor hun bedrijven met zich mee zal brengen en dat in de branche van het (uitvoerende) bouwbedrijf de overname weinig gevolgen zal hebben omdat de onderlinge concurrentieverhoudingen niet wezenlijk worden beïnvloed. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de grootste afnemers van metselmortel van Mebin respectievelijk Beamix, te weten bouwbedrijven, voor het grootste deel droge mortel afnemen voor de productie waarvan zoals blijkt uit punt 53 minder beton- en metselzand nodig is dan voor de productie van betonmortel. Slechts één van de grootste afnemers van metselmortel van Beamix heeft aangegeven dat zij voor de levering van metselmortel aangewezen is op ENCI, aangezien het haar onmogelijk is metselmortel te verkrijgen van concurrenten.

Conclusie

56. Paes is niet actief op het gebied van metselmortel. Zowel Paes als ENCI leveren toeslagstoffen. Op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen is het gezamenlijke marktaandeel van ENCI en Paes maximaal [10-20]% (zie punt 31). Het marktaandeel van ENCI op het gebied van metselmortel is volgens partijen kleiner dan [20-30]% (zie punt 51); marktpartijen schatten dat marktaandeel op maximaal [30-40]% (zie punt 52). Aangezien Beamix op het gebied van droge metselmortel in Nederland in ieder geval één sterke concurrent heeft, de grootste concurrenten van ENCI op het gebied van metselmortel geen bezwaar hebben tegen de beoogde overname, slechts een klein deel aan toeslagstoffen in metselmortel wordt verwerkt, het marktaandeel van Paes op het gebied van toeslagstoffen maximaal [10-20]% is (zie punt 31), Paes momenteel al een deel van de toeslagstoffen levert aan ENCI (zie de punten 59 tot en met 61) en

---

²⁶ Volgens één van de grootste concurrenten van ENCI op het gebied van metselmortel wordt in droge mortel geen grind verwerkt.

ENCI momenteel al een deel van de toeslagstoffen levert aan Paes (zie punt 58) kan gesteld worden dat er voor afnemers van toeslagstoffen, waaronder producenten van metselmortel, voldoende inkoopmogelijkheden over blijven. Er is daarom geen reden om aan te nemen dat de onderhavige concentratie marktafsluitende effecten heeft ten aanzien van leveringen aan producenten van metselmortel.

Toeslagstoffen

57. Er is sprake van een verticale relatie tussen ENCI en Paes op het gebied van toeslagstoffen.

58. Paes levert grind aan haar eigen deelneming IBSH/NCVK voor de (groot)handel.²⁷ ENCI (AGM) levert momenteel een deel van de toeslagstoffen (circa [40-50]% van de door AGM in 2001 afgezette hoeveelheid beton- en metselzand en circa [50-60]% van de door AGM in 2001 afgezette hoeveelheid grind) aan Paes (IBSH/NCVK).

59. Volgens partijen zal er als gevolg van de concentratie geen sprake zijn van aanzienlijke wijzigingen in de afzetmogelijkheden van toeslagstoffen, aangezien Paes momenteel al een deel van de door haar geproduceerde toeslagstoffen via haar handelsmaatschappijen (Siebesma & Van der Veen en IBSH/NCVK) levert aan ENCI. Alle door Paes in 2001 in de regio Noord-Oost Nederland geproduceerde beton- en metselzand is geleverd aan ENCI. Voor het door Paes in 2001 in de regio Noord-Oost Nederland geproduceerde grind was dat circa [80-90]%. In de regio "Overig" was dat circa [50-60]% aan door Paes in 2001 geproduceerde beton- en metselzand en circa [70-80]% van de door Paes in 2001 geproduceerde grind.

60. Hetzelfde als gesteld in punt 59 geldt voor de door Paes verhandelde toeslagstoffen: circa [50-60]% van de in de regio Noord-Oost Nederland in 2001 door de handelsmaatschappijen van Paes verhandelde hoeveelheid beton- en metselzand, circa [50-60]% van de in die regio in 2001 door Paes verhandelde hoeveelheid grind en circa [90-100]% van zowel de in de regio "Overig" door Paes in 2001 verhandelde hoeveelheid beton- en metselzand als grind is geleverd aan ENCI.

61. ENCI heeft in de regio Noord-Oost Nederland in 2001 van het totaal aan beton- en metselzand en grind dat zij in 2001 heeft afgenomen respectievelijk [30-40]% en [30-40]% afgenomen van Paes. In de regio "Overig" heeft ENCI in 2001 circa [60-70]% van het totaal aan beton- en metselzand en [50-60]% van het totaal aan grind afgenomen van Paes. Voor concurrenten van Paes zal volgens partijen ook ENCI als afnemer overblijven.

62. In 2001 namen de grootste afnemers van Paes slechts minimale hoeveelheden toeslagstoffen af van Paes. Deze afnemers gaan er vooralsnog van uit dat zij in de nabije

---

²⁷ Partijen geven aan dat de interne leveranties van grind in 2001 ongeveer 4% bedragen.

toekomst onder normale omstandigheden²⁸ als voorheen de hoeveelheid die zij van Paes betrekken, kunnen blijven afnemen. Mede gezien het feit dat ENCI een kleine speler op de markt voor toeslagstoffen is en dit met de overname van Paes²⁹ niet noemenswaardig zal veranderen, verwachten deze afnemers geen verandering.

Conclusie

63. Zowel Paes als ENCI leveren toeslagstoffen. Op het gebied van de productie van en handel in toeslagstoffen is het gezamenlijke marktaandeel maximaal 15% (zie punt 31). Aangezien de grootste concurrenten van Paes slechts geen of minimale hoeveelheden toeslagstoffen leveren aan ENCI (zie punt 45), Paes momenteel al een deel van de toeslagstoffen levert aan ENCI (zie de punten 59 tot en met 61), ENCI momenteel al een deel van de toeslagstoffen levert aan Paes (zie punt 58), de grootste afnemers van Paes slechts minimale hoeveelheden toeslagstoffen afnemen van Paes (zie punt 62) en geen verandering verwachten, kan gesteld worden dat er voor producenten en handelaren van toeslagstoffen voldoende afzetmogelijkheden en voor afnemers van toeslagstoffen voldoende inkoopmogelijkheden over blijven. Er is daarom geen reden om aan te nemen dat de onderhavige concentratie marktafsluitende effecten heeft op het gebied van de productie van en/of handel in toeslagstoffen.

VII. CONCLUSIE

64. Na onderzoek van deze melding is de directeur-generaal van de Nederlandse mededingingsautoriteit tot de conclusie gekomen dat de gemelde operatie binnen de werkingssfeer valt van het in hoofdstuk 5 van de Mededingingswet geregelde concentratietoezicht. Hij heeft geen reden om aan te nemen dat als gevolg van die concentratie een economische machtspositie kan ontstaan of worden versterkt die tot gevolg heeft dat een daadwerkelijke mededinging op de Nederlandse markt of een deel daarvan op significante wijze wordt belemmerd.

---

²⁸ Geen tijden van schaarste van zand en grind.

²⁹ Paes is niet de grootste leverancier; er is nog wel een aantal andere mogelijkheden.

65. Gelet op het bovenstaande deelt de directeur-generaal van de Nederlandse mededingingsautoriteit mede dat voor het tot stand brengen van de concentratie waarop de melding betrekking heeft geen vergunning is vereist.

Datum: 28 mei 2002

De directeur-generaal van de Nederlandse Mededingingsautoriteit,
voor deze:

w.g. Mr. J. Schönau
Directeur Concentratiecontrole

Tegen dit besluit kan degene, wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, binnen zes weken na bekendmaking van dit besluit een gemotiveerd beroepschrift indienen bij de arrondissementsrechtbank te Rotterdam, sector bestuursrecht, Postbus 50951, 3007 BM Rotterdam.